

Мій товариш Наливайко і п'яний Буратіно

Андрій Кокотюха

1

Дружина заявила, що телевизор і праску їй купила мама.

Тому на це майно я не маю права претендувати, бо нажитим спільно воно аж ніяк не вважається. Решту поділить суд.

Уже на порозі не стрималася, додала: вагітна взагалі не від мене. Я, мовляв, такий хронічний невдаха, плюс алкоголік, що навіть на це не здатен. А батько дитини – малий підприємець з Дагестану – отам змалечку вчать жінок поважати.

– Житиму в нього.

– У Дагестані? – поцікавився я, фіксуючи боковим зором у дзеркалі власну дурнувату, зовсім не відповідну до драматичності моменту посмішку.

– У Магадані! – жінка вирішила, що саме це порівняння смішне, та все ж відразу пояснила: – Квартира трикімнатна. На Печерську, ясно? Отак треба жити!

– Твій джигіт хоч в курсах про своє щасливе батьківство?

– За це не переживай! Аліменти я з тебе все одно видряпаю! Хай ти й алкоголік!

Який зв'язок між алкоголізмом та виплатою аліментів, я не зрозумів, а вона не обтяжувала себе поясненням. Підхопивши сумку з речами першої жіночої необхідності, переможно хрюснула дверима нашої однокімнатної "хрущовки".

Теж, до речі, на Печерську. Зовсім недалеко від так званої Лисої гори.

Завжди підозрював: близькість відьомського місця негативно впливає на бабську психіку.

Вона пішла, а я не знав, радіти чи страждати. Жили ми три з половиною роки, зірок я з неба не хапав, особливо рік тому, коли тинявся без постійної роботи і захопився процесом вдячного наливання. Фактично цим заробляв собі на життя, і спосіб виявився несподівано простим.

Мабуть, лиш безробітним відкривається істина: є певна категорія людей, готових радо допомогти пишучій людині підзаробити, скажімо, баксів із двадцять у гривневому еквіваленті. Нормально як для тимчасового працівника. Умова одна, і вона проста – той, хто влаштував гарантований заробіток, робить це за відсоток із гонорару. Але зароблені таким чином посередницькі купюрами не віддавалися. Бо гроші в таких справах нічого не важать.

Пояснюю зовсім популярно, а ви стежте за руками. Отже, вам влаштували халтуру. Наприклад, написали ви комусь на грантовий сайт свої враження про... не знаю... сусідського кота. За домовленістю, про що дбає посередник, вам виплачують на місці двадцять сакральних доларів. Ну, або сто шістдесят гривень, якщо так зрозуміліше. Сотню ви кладете собі в кишеню. А на шістдесят гривень поїте того, хто організував

вам такий підробіток. Це робиться дуже просто: спочатку два по сто в найближчому – принципово дешевому! – барі типу "наливайка". На решту купується пляшка горілки й гарячі біляші в бабці, з тих що стоять тепер практично всюди. Ось вам бенкет.

І так – чотири з семи днів на тиждень. Тримався я рік, сам собі дивуюся.

Потім знайшов постійну роботу. Заробіток, звичайно, не як у дагестанського підприємця. Але на той час дружина, певне, вже безповоротно змінила свої погляди на подружнє життя. Чого варті її постійні згадки про свою зарплату, на яку ми жили цілий рік, поки я прилазив додому практично рачки. Ніби мої чотириста гривень на тиждень у часи світової економічної кризи нічого не варті. Прожитковий мінімум, між іншим.

Звичайно, про пересування рачки вона перебільшувала... Може, й ні... Принаймні не все я пам'ятаю однаково чітко, скажімо так.

Нехай.

Спогади підштовхнули мене до думки, що руйнація родини – це таки привід для смутку. Але цей привід тягне за собою інший: залити своє горе особливо нема де. Адже елітний Печерськ, блакитна мрія усіх провінціалів, якими щодня наповнюється Київ, насправді має дуже багато вад. Одна з них досить суттєва: важко знайти поблизу будинку пристойну, ба навіть непристойну забігайлівку. Довелося одягатися і шурувати пішки три квартали. Міг би проїхати кілька зупинок, та між третім і другим поверхами пригадав раптом пораду психолога, вчитану в газеті: хочеш заспокоїти нерви – прогуляйся пішки.

Двадцятихвилинна прогулянка під дрібним дощем не заспокоїла, навіть до певної міри більше пригнітила мій стан. Тому до закладу під назвою "Кафе" зайшов сумний, депресивний, від цього ще більш жалюгідний типчик, середній на зріст, із мокрою головою, у старенькій шкірянці з латками на ліктях. Взагалі-то порвався лівий, та дружина знайшла вихід і наклала квадратні клаптики шкіри на обидва лікті. Ніби так і треба. Сказала – креатив. Іноді мені здавалося, що такий дизайн дійсно робить стару турецьку куртку стильною.

– Сто горілки! – замовив я байдужій фарбованій барменці, перекикуючи шансон.

Фарбована не почула, але точно зрозуміла по губах. Хлюпнула напій у склянку просто так, на око. Я їй повірив, хоча, напевне, ця барменка могла налити з цілої пляшки п'ять по сто так, що залишиться на денці ще грамів із п'ятдесят. Не має значення. Захотілося ще солодкого, замовив якесь тістечко з білковим кремом. Воно виявилось несвіжим, це теж не грало ролі.

У невеличкому, на сім столиків, залі майже нікого не було. Хоча годинник показував час щовечірнього допінгу: початок дев'ятої вечора. Власне, за столиком у кутку цмулив каву з коньяком дядько, якого я подумки охрестив Паном. Густі козацькі вуса під носом, кругле рожеве обличчя, навіть окуляри в простенькій оправі. Не просто Пан, а Розумний Пан.

Інші столики ще не прибрали. Брудні серветки, блюдечка з крихтами від бутербродів чи таких самих тістечок, порожні чашки, склянки та чарки, повні недопалків попільнички – мене таке не влаштовувало, навіть коли настрій чудовий, а

тут суцільний суїцидник. Тому примостився за єдиний недоторканий столик якраз навпроти молодої парочки. Між ними стояла ополовинена півлітрівка, поруч на блюдечку примостилися пліч-о-пліч надкушені бутерброди формату з чимось. Я ніколи не наважуюся назвати стравою "те", що в подібних кафе кладуть на хліб. Молодята, років по вісімнадцять, щільно присунулися одне до одного, ведучи якусь лише їм зрозумілу шарманку, з'ясовуючи стосунки чи, як варіант, переводячи їх зовсім в іншу площину.

Я глянув крізь скло своєї склянки.

Розумний Пан далі медитував на чашечку кави. Фарбована барменка дивилася ніби в мій бік, та напевне не бачила мене, зирила крізь мене, наче я зроблений з каламутного скла, як і посуд у моїй руці.

Ковтнувши горілки, не поспішав зажовувати тістечком. Примружив очі, чекаючи, поки подіє алкоголь, та швидше спрацював мій загальний стан, аніж порція спиртного: стало якось легше, проблеми на роботі та сварки з дружиною відійшли кудись у глиб бездонного колодязя, шансон перестав дратувати, Розумний Пан видався симпатичним. Певне, не з доброго дива сидить у гадючнику під назвою "Кафе" о такій порі на початку листопада. Порушувати його самоту не хотілося, та подумки я вже вмостився навпроти, ми взяли ще по каві, розговорилися, ось він уже завів новий анекдот... Хоча навряд чи такі Розумні Пани стежать за анекдотними новинками, тим більше - завантажують ними свої голови. Вони політично заангажовані, знають все про етнічне походження Юлії Тимошенко і взагалі... ну його.

Зробивши ще ковток, повернувся до парочки. Без жодної мети. Мене навіть за великим рахунком не цікавило, як виглядає дівча, тим більше не турбували прикмети її приятеля. Просто повернув голову, бо шия затерпла.

Повернув - і зустрівся поглядом з дівчиною. Переглядини тривали якусь мить, потім я знову відвернувся, та мене це не врятувало.

- Макс, він слухає!

- Хто слухає?

- Оцей казбол слухає! Сидить, зирить на нас і пасе!

Тепер на мене вирячився хлопець.

- Чуєш, ти, мужик! - у юнацькому баритончику кипів алкоголь. - Тобі кажу - чуєш, ти, мужик?

Розумний Пан сидів незворушно, наче сфінкс. Фарбована барменка взагалі вийшла у підсобку. Робити вигляд, що репліки тебе не стосуються, було безглуздо. Знову неквапом повернув голову, відчуваючи, як мимоволі вона втягується в плечі. Хлопчисько молодший за мене років на двадцять, та мені чомусь зовсім не хочеться підвестися і смикнути його за вухо. Навпаки, він може полізти до мене з кулаками. А я, чоловік середнього віку, перейнятий легендарною, оспіваною в художніх творах, фільмах та наукових дисертаціях середньовіковою кризою, відмахнуся, наче дитя у пісочниці, й відступлю.

- Я?

- Ти, ти, мудак! Чого тобі нада, казьол!

- Нічого. Все нормально, ребята, нормально. Сиджу собі тихо...

- Якого хріна ти тут слухаєш!

- Нічого я не слухаю...

- Слушає, слухає! - встріє плаксивий голос його подружки. - Дивиться на нас і січе все!

- Нічого я не слухаю, - виправдання звучать мляво.

- Тобі чого нада, мудак? Сидиш собі - сиди! Бачиш, у людей свої діла! Ти якого хріна лізеш?

- Та я нічого...

- Ану вали звідси, бар-ран! - парубок навіть тупнув ногою, так проганяють остогидлого цуцика, який біжить ззаду і скавчить, просячи шматок чогось їстівного.

- Та все нормально...

- Нема чого слухати, ясно? Давай, бо зараз точно заробиш!

Дівчина з повагою дивиться на кавалера.

Подумки лаючи себе за боягузтво й амебство, махом допиваю горілку, незграбно підхоплюю тістечко зі штучним кремом, чим остаточно опускаю себе в очах парочки, і, рухаючись боком, аби попередити можливий копняк чи поштовх у спину, вибираюся з ворожого мені місця. Якби хлопець провів мене свистом, я б не здивувався.

Вечір був зіпсований абсолютно. Знаючи свій район, не сподівався знайти поруч ще якусь "наливайку", тому підтюпцем, ступаючи в калюжі, повернувся додому. І вже перед дзеркалом у власному передпокої скривив писок, промовивши своєму близнюкові:

- Коз-зел!

Того вечора по телевізору показували фільм жахів.

2

У середині наступного тижня я зробив рішучий крок: подзвонив зранку на роботу.

Номер шефа знав, та його смикати не ризикнув. Набрал свого товариша-трудоголіка, котрий в офісі хіба що не спав, старанно покахикав і попередив про хворобу, яка косить наші ряди. Це нікого не здивувало: начальство у повному складі грипувало вже давненько, авралів у нашому спокійному офісі не передбачалося. Захворіла навіть бухгалтерка. Причому напередодні традиційного дня виплат. Тож тимчасова відсутність моєї скромної персони сприйнялася настільки байдуже, що навіть образило. Нехай я відносно новий працівник, але ж маю право принаймні на дипломатичне: "Видужуйте, нам вас так не вистачатиме!"

Мої плани перебайдикувати дощовий настрій перед телевізором перебив знайомий журналіст.

Прізвище його було Наливайко. Але він постійно підписувався псевдонімами, аби, як сам пояснював, уникнути погроз та мордобоїв. Де ми познайомилися, я тепер не пригадаю. Їхали разом у маршрутці, він звернувся до мене за просто, наче до давнього приятеля, назвався Максом, показав кілька прострочених посвідчень, тицьнув візитку.

Коли ж виявилося, що нам виходити на одній зупинці, живемо ми в сусідніх будинках і я теж щось там іноді пописую для реклами, журналіст Макс Наливайко почав учащати до мене.

Як правило, зустрічі відбувалися зранку. Він традиційно чекав біля газетного кіоску на розі і наполегливо пропонував купити ту чи іншу газету з його статтею. Дізнавшись якось мою електронну адресу, почав затято надсилати електронні версії, вимагаючи, аби я писав під статтями розлогі коментарі. До честі Наливайка, міні-рекламою власних репортажів, оглядів, нарисів, заміток та фейлетонів його розмови зі мною на його професійні теми обмежувалися. Взагалі, приятелюючи з ним більше року, не можу взагалі чітко окреслити конкретні теми наших балачок. Можливо, це належить до чеснот його професії: бути постійно поряд, лишаючись при цьому ненав'язливим. Але, крім Наливайка, так близько знайомих реальних журналістів у мене не було, редактори різних сайтів не враховуються, я навіть прізвища не всі пам'ятав.

Спочатку Наливайко озвався на мобільний, а дізнавшись, що я сам, за десять хвилин уже дзвонив у двері. Зрозумівши, що я взагалі сам, він радісно потер руки.

- Невже так дістала? - сам Наливайко лише офіційно розлучався тричі, хоча ми з ним були однолітками. А так жінки його лишали періодично. Сам Макс звинувачував у цьому передусім власне помешкання - таку саму однокімнатну "хрущовку", які чомусь уже не вважаються серед мисливиць на київських женихів за "квартиру в українській столиці".

- А, ну її на хрін, - говорити з Максом про свої родинні проблеми не хотілося хоча б через те, що я періодично обговорював їх сам із собою й усе собі давно пояснив.

- Правильно, старий. Або прибіжить, або нову знайдеш, - Наливайко пройшов на кухню, умостився на розхитаному ослоні, поклав ногу на ногу. - Будеш шукати - бери з дитиною, старий. Краще з пацаном. Фактор вдячності працює на раз. Хоч по стелі потім ходи, хоч на кухні з дівками ночуй, вона, ну, та, з пацаном, тобі слова кривого не скаже. Її навіть бабки твої не цікавлять. Якщо пацан, звичайно, не старший за другокласника.

- Чому так? - я запитував лише для підтримки розмови.

- Дивись: уже з пелюшок вигодувала, всі соплі повитирала, навіть насобачилася в школу збирати. Якби дівка, тій ще на бальні танці бабло давати треба. Чи на скрипку яку, - тут він зобразив руками рухи скрипаля. - А другокласнику провів безлімітний Інтернет і маєш собі святий спокій. Можу висватати, є одна така. Головне знай: усі вони якраз на цьому етапі вже втомлені і хочуть мужичка. Навіть самі наливають, як не те...

- А собі чому досі таку не завів?

- Старий, у мене погляд на речі інший. Знаєш, як казав Миронов у фільмі: "Мне ухаживать некогда!" Слухай, які плани на сьогодні? - запитав Наливайко без жодного переходу.

- Так, нічого особливого, - знизав я плечима, бо раптом відчув, що намір відлежатися вдома гість сприйме як небажання з ним спілкуватися.

- Тоді гайда горілку пити.

- Прямо так - брати й пити? - я спробував перевести все на жарт.

- Чого це - прямо так? Із закускою. Ну, пообідаємо, якщо тебе це більше влаштує. Жерти хочеш? Бутерброди гарантую. Навіть з ікрою. Фотоапарат є?

- У телефоні, - я кивнув на мобілку.

- Такий не прокотить, - Наливайко мотнув головою. - Треба нормальний, цифровий, представницький.

- Для чого?

- Будеш при мені членом-кореспондентом, - реготнув Наливайко. - Знаєш, як в анекдоті: "Що буде, коли на член начепити фотоапарата? - Член-кореспондент!" - говорячи це, він ніби переповідав буденну історію, не маючи жодного бажання насмішити. - Так є?

- Десь валявся, тільки такий, не дуже щоб...

Дружина любила робити різні знімки, котрі вважала родинними і складала до альбому. У комп'ютері чомусь не любила тримати, постійно десь роздруковувала, альбомчики займали вже цілий куток. Цифровика купили ще в часи, коли в мене все було нормально з грошми, він був стареньким, але десь він у мене був. Ідучи, жінка не забрала апарата з собою. Мабуть, у дагестанця є свій. Або вирішила забрати цифровика потім, разом із майном, за рішенням суду.

Поки я шукав апарат, Наливайко в явному нервовому збудженні походжав квартирою, потираючи руки й наспівуючи не раз чувану від нього пісеньку:

В каморке папы Карло у камина

Валялся ночью пьяный Буратино.

Потом пришла, та-там, та-там, Мальвина,

И началось тыкдым-тыкдым-тыкдым.

Далі або слів не було, або він їх не знав. Напевне, втратив частину й першого куплету. Проте, доспівавши до кінця, починав спочатку, справді нагадуючи тата Карло з його незмінною шарманкою. Коли я нарешті видряпав фотика з якогось несподіваного закапелка, Наливайко буквально вихопив його в мене з руки.

- Годиться, - кивнув, покрутивши апарат у руках, потім критично оцінив мою обшарпану зовнішність, - за творчого работника заканаєш. Фотохудожники всі такі.

- Слухай, я фотографувати не годен, - не знаючи, у що Макс хоче мене вписати, я все ж таки виключно з інстинкту самозбереження спробував опиратися.

- І не треба. Просто так - клац, клац, клац! - Журналіст стиснув правицю в кулак і кілька разів ворухнув великим пальцем, імітуючи процес натискання на кнопку фотоапарата. - Зніmkів із тебе ніхто все одно вимагати не буде. А при вході назвешся Сидоровим чи Товкайлом, як захочеш.

- Перед яким входом?

- На презентуху йдемо, - витримавши коротку паузу, Макс розшифрував: - Презентацію.

- Що презентують?

- Тобі не один хер? Потриндять хвилин сорок, далі - поляна для преси.

- А... нас пропустять?

- Не сци в компот - мене пропустять. Ти фотокор. Тим, хто поляну накриває, головне - аби в залі три десятки журиків сиділо. Бажано хоча б зо дві телекамери. А ти будеш ходити перед ними і клацати. Зараз хоч цифровики пішли, а раніше такі ухарі знаходились - на порожній апарат все знімали. Це називається "американка", січеш? - Наливайко глипнув на годинник. - То як? Рулимо?

Хтозна...

Можливо, тривала відсутність не лише нормальної, а просто людської компанії відіграла в прийнятті рішення вирішальну роль. Мабуть, мій товариш Наливайко таки був непоганим журналістом, раз угадав - компанії наразі потребував не стільки він, стільки я сам. І вперше за час нашого в принципі випадкового і загалом необов'язкового знайомства всередині мене почала зароджуватися впевненість: Наливайко, в принципі, нормальна людина.

Навіть, чого вже там, зовсім непогана.

3

При вході у невеличкий зал, де ще до початку всім не вистачало стільців, мені тицьнули прозору течку з кількома сторінками друкованого на комп'ютері тексту.

До першої сторінки канцелярською скріпкою причепили календарик на наступний рік з кольоровою емблемою невідомої мені фірми. Степлером до іншого папірця причепили візитку з такою ж назвою.

Я спробував зрозуміти хоча б приблизний зміст написаного. Аж раптом помітив, що, окрім мене, цього не намагається зробити жоден з присутніх. Наливайко знав тут багатьох, принаймні кивав комусь чи вітався за руку. Стрімко просвердливши невеличкий гурт біля столу, де стояли пляшки з мінералкою, від схопив одну, неначе вловив золоту рибку, відкоркував і зробив кілька жадібних ковтків просто з горлечка. Після того, задоволений, повернувся до мене, підморгнув.

Коли почалася презентація, стало ясно: чоловіки в добротних костюмах просто переповідають текст, що його отримав кожен присутній. Тож яснішою суть того, що відбувалося, не стала. Принаймні для мене.

Зате я перейнявся надзвичайною важливістю впровадження нових будівельних програм, втілення яких у життя призведе до створення єдиного бізнесового обличчя історичному центру Києва. Тобто замість розрізнених невеличких торгівельних точок виросте один єдиний торгівельний комплекс і офісний центр. Хрещатик при цьому накриють скляним куполом від Бессарабки до Європейської площі включно. Кілька разів клацнувши для порядку фотоапаратом, я занудьгував. Та Наливайко мав рацію - довго все це не тягнулося. За сорок хвилин присутніх запросили до сусідньої кімнати для спілкування в неформальній обстановці.

- Не кладай таблом у великій родині, - виринув він біля мене і, немов дитину, потягнув за руку в гостинно прочинені двері. Ми зайшли одними з перших, тому, коли Макс отетеріло пригальмував, загальний рух трошки застопорився.

- Чого ти?

- От, блядь, жлоби...

Усе ж таки в мого бувалого в бувальцях поводиря вистачило вишколу в останній момент не матюкнутися обурено на весь голос, тому фраза прозвучала як констатація прикрого факту. Ззаду нас активніше підштовхнули, ми опинилися біля самісінького столу, і я зрозумів Наливайкову реакцію.

На столі стояли в рядок пластмасові стаканчики, наповнені трохи більше ніж на половину шампанським, і кілька розкритих коробок цукерок. Між ними для чогось розклали стосики рожевих паперових серветок. З переліку, яким по дорозі нагнітав інтригу Макс, не виявилось нічого: ані горілки, ані коньяку, ані бутербродів з ікрою. Тим часом нас оточили інші жуналісти, спритні руки хапали "келихи", дехто цупив два відразу.

Спіймавши за лікоть якогось невисокого лисуватого чоловіка, Наливайко люто засичав на нього:

- Льоня, твою дівізію, хто казав "водяра, водяра"...

- Ой, не виступай, - вочевидь, низенького Льоню стіл також ображав. - Я хіба знав? Мені втирали - контора солідна, поляну організує, як треба, - спорожнивши двома ковтками впольований стаканчик, він зиркнув на стіл у пошуках другої порції.

Тут я помітив: ми з Наливайком стоїмо з порожніми руками. Проте шампанське зникло швидше, ніж ця думка нарешті осяяла мою голову. Цукерки ще лишалися, їх підсовували до себе жінки з сумочками через плече. Тим часом хтось уже про щось говорив, інші мусили сприймати це як тост. Та Макса із Льонею, як і переважну більшість гостей, тости за процвітання та успіхи без обіцяної поляни однозначно дратували.

- Ну? - мій знайомий запитально подивився на низенького.

- Що "ну"? Є варіант, - Льоня крадькома роззирнувся. - Своїм ходом, правда, тягнутися треба... За півтори години презентуха з приводу нового екологічно чистого трамвайного маршруту через увесь Київ. Трамвай майбутнього називається чи щось таке. Там транспортники, не якась мутотень. Контора ніби солідна...

- Ми вже, Льончику, прийшли в одну солідну контору, - Наливайко докірливо кивнув на остаточно спустошений стіл. - Витратили час. Ти знаєш, скільки тепер коштує робоча година нормального пишучого журналіста-стрінгера?

- Там облому не буде, зуб даю, - для переконливості лисуватий торкнувся нігтем великого пальця до верхнього різця. - На минулому тижні вони вагони презентували, які будуть по тому маршруту майбутнього їздити. Фішка в національному виробнику. Не закупають, а самі роблять. Переобладнали покинуту картонажну фабрику. Теж презентуха була місяців два тому, - Льоня задоволено примружив очі, нагадавши мені чомусь ситого кота, котрому чухають за вухом. - Ох, дали житні там, старий, ох, дали... Цирк зажигает огні... Мене хтось через чорний хід виносив. Свої або охорона...

Прийємні спогади колеги почали виводити Наливайка з рівноваги. Іноді я його таким бачив.

- Чого тоді стоїмо? Ти взагалі за цей довбаний фуршет, - він показав на стіл, з якого тим часом розтягнули навіть серветки, - нам з колегою попав. Скажеш, не так?

- Не скажу, - лисуватий примружив на мить очі, про щось думаючи, ляснув Макса по плечу. - Погнали наші гороцьких!

На час, поки ми йшли до найближчого місця приземлення, Наливайко завів свою шарманку, повторюючи в такт крокам:

В камерке папы Карло у камина

Валявся ночью п'яний Буратино.

Потом пришла, та-там, та-там, Мальвина,

И началось тыкдым-тыкдым-тыкдым.

Уже коли приземлилися в забігайлівці, я нарешті офіційно познайомився з Льонею, простягнувши руку й назвавши себе. Той знизав плечима (для чого, мовляв, йому знати, як мене звуть), але простягнуту руку ледь стиснув. Далі винуватець, котрий збив нас з пантелику, почав замазувати, точніше, заливати провину. У розмову я не встрявав, навіть не слухав їх. Медитативно сьорбав коньяк і жував бутерброд з ковбасою. Перед тим, як вирушати на нову, за словами Наливайка, точку, він послав колегу ще раз до бару. Годинник показував половину другої дня.

Виявилося, що на презентацію теоретичної розробки нового трамвайного маршруту збіглася майже вся та сама публіка, яку я щойно бачив. Правда, приміщення тут надали більше, тому й народу збіглося відповідно. Дехто з ранкових знайомих навіть впізнавав мене, киваючи, мов старому другові.

Цього разу на мене поширили кольоровий буклет із фотографіями, де розповідалася історія становлення транспортного підприємства. На додачу видали невеличкий проспектик парфумерного магазину і якусь безбарвну рекламу нового мастила з переліком магазинів по всій території України, де можна його купити. Як у автора рекламних текстів зі стажем, мені захотілося переписати коли не все, то половину. Проте це бажання зникло, щойно всіх запросили для неформального спілкування.

Тут нам із Наливайком не пощастило: ми опинилися якраз усередині натовпу. Нас занесли до заводської їдальні саме тоді, коли столи щільно оточили спритніші. Макс крутив головою, шукаючи Льоню, і голосно бурчав:

- От же скот, ну скот поганий, ну абориген заводський, мать його нехай!

- Можемо взяти оці спини штурмом, - після випитого вдень коньяку мене пробило на відважні вчинки.

- Совість замучить, - це Наливайко промовив без жодної іронії. - Дивись, тут он скільки таких, хто лізе без мила. Гідність мати треба. І совість. У Льончика її зроду не водилося, на її місці...

- Диви, махає! - я помітив знайому лисину через шестеро людей від нас.

Льоня таки дійсно спробував зайняти нам місце. Навіть мужньо тримав почату пляшку не дуже дорогої горілки. Але печені "кошики", наповнені салатом, бутерброди з ковбасою і викладена на розрізані навпіл варені яйця червона ікра біля нього не

втрималися. Нам лишилися порізані лимони, оливки на пластиковій тарілці, така сама тарілочка з рештками оселедця – її Льоня буквально вирвав із чийхось рук. Я теж вирішив зробити внесок: підсунув ближче до нашого гурту пластикову пляшку лимонаду. Наливайко дедалі більше похмурнів, і коли ми таки допили пляшку, закушуючи лимонами та оливками, інтерес до Льончика як до колеги і частково як до людини поступово зникав.

– Що робимо? – я намагався поводитися скромно та делікатно, бо десь відчував: сьогодні творчу натуру свого товариша Наливайка чимось глибоко образили.

– А що робимо? – Макс навіть бентежив своєю понурістю. – Нічого не робимо. Пий, гуляй, веселися, отак! Бач, як тут весело, блін!

– Слухай, Максе, – Льоня починав заводитися за прикладом колеги. – Я або чогось не зрозумів, або...

– Нормально. З тобою, Льоня, у нас завжди нормально. Чудесно! Колосально! Грандіозно! Поляна на поляні з тобою!

– Скажи, а ти чого сюди прийшов? – лисуватий упер кулаки в боки. – Ти взагалі чого завжди отак ходиш? І постійно морда в нього невдоволена...

– Значить, Льоня, я зараз не хочу починати, хто куди для чого ходить, да, – Наливайко перейшов на скоромовку. – Просто є журналюги, котрі пашуть, як тато Карло, і їхню роботу помічають, блін, частіше, ніж їх самих. А є такі, хто кругом крутиться, світить табличкою, – він обвів рукою своє обличчя, – і, крім табла наглого, нічим похвалитися не можуть.

– Ти про кого?

– Ні про кого. Одних, розумієш, виносять з чорного ходу, а інші самі йдуть. Ноги в них для цього вирости. Руки – для писання. Голова – для думання, а не для того, аби горілку в неї наливати. В голову, я маю на увазі.

Стало ясно – час іти звідси. Хто з колег усвідомив це раніше, не знаю. Лисий Льоня, можливо, і хотів щось сказати, та Наливайко розвернувся і рішуче посунув до виходу. Утримавшись від коментарів, лисий теж повернувся й зник у натовпі знайомих. Мені нічого не лишалося, як далі триматися Наливайка.

4

Наздогнав я його аж на виході.

Максові щось торочив на ходу патлатий бородань непевного віку в розстебнутій камуфляжній куртці. Під нею я помітив сорочку, верхні гудзики якої також були розстебнуті, виставляючи напоказ смуги тільника.

– Це – Шурик, – кивнув на співрозмовника Наливайко. – Краще перо Києва. Хоче нас пригостити. Потягнеш двох, Шурику?

– Хоч усю цю довбану халяву, – камуфляжний обвів рукою натовп, від мого ока не уникнуло, що рука ця нездорово тремтить. – Маріamani так не роблять. Ходімо, пацани.

Годинник показував за чверть четверту. В листопаді о такій порі вже сутеніє. На околиці, куди ми заїхали якоюсь маршруткою, я чомусь ніколи не був раніше, тож зовсім не уявляв, який куди звідси йде транспорт. Презентована трамвайна колія сюди

ще не дотягнулася, хоча рейки я десь у кутках цехів помітив. Наливайко чомусь цілком поклався на "марімана" Шурика, ми заштовхалися в перший-ліпший транспорт і їхали довго, все щільніше вгрузаючи в сірі та вогкі листопадові сутінки.

Думалося, їдемо на край світу, та кінцевою цього дивного маршруту виявилася чомусь Контрактова площа. Уздрівши "народний" шинок-розливайку, ми, не змовляючись, пішли туди. Щойно замовили, бородатий "маріман" очікувально подивився на нас.

- Щось не так? - на диво ввічливо поцікавився Макс.

- У мене тільки на метро, - в голосі Шурика звучала неприхована гордість. - Зараз ти скажеш, Наливайку, аби я валив звідси до поганої мами. Давай, кажи, принижуй. Марімани все від вас витерплять. Нас шторми не брали, коли ми вмирили...

- Хлопці, назад виливають? - поцікавилася втомлена барменка.

Тепер на мене дивилися дві пари очей. Рука сама полізла по залишки грошей.

Заплативши, я підхопив свій стаканчик і відійшов у куток. Раптом закортіло додому, в чотири обшарпаних, але рідних стіни. Захотілося спокою, миру і самотності. Натомість за моєю спиною назрівав конфлікт. Біля шинкваса спочатку загув хор обурених чоловічих голосів, до них долучився неприємний голос барменки, і нарешті через всю територію до мене гукнув Макс:

- Ти скільки давав?

Я так само голосно назвав суму. Децибели в районі черги збільшилися, скандал, певне, досягнув свого апогею і нарешті захлинувся. До мене в куток підійшли розлючений Макс і збентежений Шурик. Кожен тримав у руці свій стаканчик з горілкою.

- Проблеми? - мені насправду було зовсім байдуже, та мовчати якось не випадало.

- Цей мудило, - Макс кивнув на "марімана", - завівся з тіткою за здачу.

- Яку здачу? - тепер я чогось не розумів.

- З твоїх бабок здачу, ясно? Почав виступати, ніби тітка здачу собі приникала.

- Я всю забрав, - моя рука навіть шуснула по гаманець, аби довести кращому перу Києва його помилку.

- Ну так би і сказала, а то обзивається, - найбільш щиро обуреним виявився Шурик. - Чуєш, вона каже: "Підарас горбатий!" Не, пацани, я що, горбатий? - він розправив плечі, потім змовницьки нахилився до нас. - Та хотів її трошки розвести. На понт узяти. Вони ж такі, знаєте, самі тут піддаті постійно. В таких місцях, хе-хе. Пара копійок іноді вигорає... Не завжди пам'ятають, що кому додають, доливають, недоливають...

- Вали звідси до поганої мами, - Наливайко чітко промовив не лише кожне слово - кожную літеру посмакував.

- Перевівся ти, Максе, - горілку бородатий "маріман" перехилив одним звичним ковтком, пожбурих порожній стаканчик у коробку для сміття, повну такого самого посуду, промахнувся. - Скурвився.

Блазнювато віддавши честь, він посунув до метро. Вже на ходу розвернувся і показав нам обом fuck. Мій товариш Наливайко покрутив пальцем біля скроні, теж

випив, але своїм стаканчиком у смітник влучив. А тоді промовив, ні до кого не звертаючись, з певною дещицею захоплення:

- Ти диви, яка ж скотина... Таки випив на халяву. Ось талант... глиба... бляха...

- Дорогою додому іншої теми, крім Шурика, в нього не виникало. Його просто несло, фрази лилися з нього, немов вода з водостоку під час зливи.

- Це ж мурло останнє, щоб ти знав. Ніколи людиною не був.

- Так уже й ніколи...

- Колись, кажуть, був, - охоче погодився Наливайко. - Та тепер спився геть. "Краще перо", "краще перо"! В сраці краще перо! Постійно перебивається на шармак, тільки пожалієш його, придурка, сам же винним залишишся. Обілє помиями за милу душу!

- Чого ж повівся? Коли знаєш, що за птах...

- Морський птах! Баклан, блін! Розумієш, - Макс заговорив проникливим тоном. - От вірю я в людей, вірю. Підходить, каже: "Читаю тебе, чувак, читаю. Отримав ось, хочу пригостити". Де отримав, хто йому заплатить? Мені б, правда, подумати - ні, взяв і повірив. А раптом? Ну скажи, могло таке статися: раптом упали на людину гроші? І зауваж - своє він таки випив! Козоріз нещасний...

- Чому - козоріз?

- Бо прізвиське таке в нього... Бачив марімана? Тільки той до тулуба вже присох, він у ньому, мабуть, і миється.

- Гадаєш, він миється?

- Мусить для підтримки іміджу. Який моряк без води? Коли вірити, справді морячок. На підводному човні, каже, служив. Ніби взагалі на атомному, човен "Стережущий", секретна база на морі Лаптевих. Про неї, каже, навіть не все КДБ знало.

- Думаєш, свистить?

- Нічого я не думаю. Все може бути. В усякому разі дах у нього точно поплив, а не поїхав, я у нормальних сухопутних.

Дорогою назад після всіх нинішніх пригод ми майже не говорили. Хіба товариш мій час від часу підбадьорював себе традиційним:

В каморке папы Карло у камина

Валялся ночью пьяный Буратино.

Потом пришла, та-там, та-там, Мальвина,

И началось тыкдым-тыкдым-тыкдым.

Ночувати Наливайко, як і слід було чекати, лишився в мене. Дотримуючись законів гостинності, я спав на підлозі. Мені снилися шоколадні цукерки у формі риб, що плавали в скляних трилітрових слоїках з написом "Советское шампанское".

5

На ранок незваний гість довго тримав голову під холодним струменем води, потім абияк витер волосся і кволим голосом попросив чаю.

Крім заварки, в мене вдома не виявилось дійсно нічого. До планів учорашнього дня входило таки виповзти до магазину, аби не лежати добу в одній позі, і трохи провітритися. Це був мій особистий рецепт виходу з кризи, в тому числі алкогольної. Та

єдиний, хоча й доволі сумнівний щодо позитивності наслідок вчорашніх мандрів – повна відсутність апетиту.

Мій товариш Наливайко, посьорбавши чайку без цукру, заварив собі ще й після цього помітно пожвавився.

– Що там у нас на годиннику?

– Скоро десята. Ранку, – для чогось уточнив я очевидне.

– Ага... Так... – обхопивши чашку долонями, Макс напружено думав, навіть примружив очі.

Нарешті змучений вчорашніми стресами тхорячий писок засяяв. Він глянув на мене так, що я зрозумів, який саме вираз мало обличчя Ньютона, коли спочатку йому на маківку гепнулося яблуко, а потім придумався закон всесвітнього тяжіння.

– Все, старий, підемо в гості до письменника. З письменниками спілкувався колись?

Я хотів дати однозначно заперечливу відповідь: те, що я писав, задовольняло рекламщиків, та навряд чи могло стати авансом літературі. Та вранішній настрій після вчорашнього несподівано спонукав до об'єктивності.

Мені чомусь здалося, що кожен в душі – письменник.

Секретарка мого нинішнього шефа, наприклад, розлучилася з першим чоловіком тільки через спроможність другого знайти гроші на видання її поетичної збірки "Клен опада". А приятель мого батька, голова колгоспу на Сумщині, написав цілу книжку "Спогади про моїх односельців". Як у першому, так і другому випадках сорокадвохрічна жінка і дядько, який постарався, аби книжка спогадів вийшла на його сімдесятирічний ювілей, на письменників у моєму розумінні схожі не були. Але раз люди спромоглися щось та написати, то, значить, письменниками вони справді є. Отже, в мене формально є знайомі письменники.

– То що? – запитав дипломатично, уникаючи прямої відповіді.

– Є один кадр. Збирайся, по дорозі розповім. Тільки додому до мене заскочимо... Хоча – ні, блін! – Наливайко радісно ляснув себе долонею по лобі, схопив свою сумку, витяг з неї пухкеньку течку, з неї видобув газету. – О! Тут я про нього згадав у статейці. Я, крім усього, ще книжкові огляди роблю. За бабло, ясно... Коротше, легенда така: йдемо віддавати йому газетку. Кудись викличемо. А взагалі краще – до нього додому, закусь якась точно знайдеться. Січеш?

Отепер я чесно похитав головою.

– Ти будеш прихильником.

– Чиїм?

– Його. Палким фанатом. Ти його вірші читав, а останню прозову книжку ніде знайти не можеш. Тому прийшов купити.

– Купити?

– Не стрьомайся, він сам подарує. Аби тільки одну, у нього власних книжок повний куток. Головне – на бухло розкрутимо. Йому завжди приємно, коли хтось каже, що книжку прочитав. Коли чесно, – Наливайко підморгнув, – таких, хто дійсно його прочитав, може, з десятків набереться. Ну, хай п'ять десятків, коли родичів рахувати.

Ага, ще студенти, він же викладає на філфаці. Без знання студиками хоча б одного свого стішка, не кажучи вже про прозу, на яку не так давно перейшов, до іспитів і заліків, кажуть, не допускає.

- Прямо так, не допускає? Це законно хіба?

- Забув, де живемо, старий? Гаразд, скажемо так: у тих, хто не знайомий з творчістю викладача, неприємності можуть бути. Неофіційна політика, хе-хе. Значить, додаємо ще нехай сотню читачів... Ну його в баню! - Наливайко махнув рукою. - Головне, що в нього сьогодні вільний день, пар немає. Просто скажи: читав і ще хочеш. Далі мовчи собі. Похмелимося і підемо по справах, бо з ним балакати довго, знаєш, не в кайф. Заносить, вірші почне читати чи про літературу заведе.

Офіційно, для шефа і співробітників, я ще вважався хворим. Лишатися вдома, коли нервова система перебуває у прикордонному стані, не хотілося. Тим більше п'ятниця нині...

Письменник виявився саме таким, як я уявляв собі людей його роду занять. Тобто зовсім не схожий на письменника, як його собі уявляють люди, жодним боком не причетні до кола творчої інтелігенції.

Виглядав він зовсім не класиком з портрета в шкільному підручнику, хоча теж доволі солідно. Років під сорок, окуляри, черевце і вуса логічно доповнювали портрет інтелектуала. Прану джинсову сорочку він заправляв у спортивні штани з лампасами, але, поки ми роздягалися, витягнув її з штанів, п'ятірнею зробив на скуйовдженій голові одному йому зрозумілий порядок.

Як і прогнозував Макс, письменник запросив нас відразу проходити на кухню, де стійко зберігалися суміші кислого та горілого запахів. До цієї суміші додавалися аромати, котрі йшли від відра зі сміттям, притуленого біля плити. Господар недбало накрив відро картонкою.

- Значить, Васильовичу, оце я про тебе тут накатав, - Наливайко передав йому газету, згорнуту на потрібній сторінці. - Малувато, правда, я більше давав, редактор коротнув.

- Ага, ага, їм усім так українська культура треба, як мені оце плясать, - письменник перебіг очима невеличку заміточку, задоволено гмукнув, перечитав ще раз. - Ну, придурка цього міг би не згадувати, хоча чорт із ним. Бог йому суддя. Знаєш, що він про Толіка написав? Народився новий Антонич! По-перше, Антонич у нас один, це є раз, - він загнув товстого пальця. - По-друге, Толік є не Антонич, а є Рільке мінімум, - загнувся другий палець. - І головне: віршів Толік уже два роки як не пише! Бо за віком пора переходити на серйозну прозу. Коли пишуть - новий Антонич! Ось тобі три! - тепер письменник махав перед нашими обличчями трьома розчепіреними сосископодібними пальцями. - Так наші писаки стежать за нашою літературою, так вони її читають! Толік пообіцяв з тим цапом більше не вітатися. В тебе, Максиме, ще одна така газетка є? До Львова відішлю, там про мене відгуки збирають. Будуть книжку видавати. За європейським принципом: фото письменника і виписки з газет про його творчість. Отак. Вчимося потроху. Може, вона в Інтернеті є?

- Нема в них сайту. Знайду тобі газетку, знайду, не переживай. Паперова, сам знаєш, солідніше.

- Я завжди це казав, любі друзі! Жоден Інтернет - він бездушний! Лише паперова книжка, панове, лише паперова!

- До речі, про книжку, - Наливайко почав наступ. - Ось людина, - кивок на мене, - не може ніяк твій новий роман прочитати. Нема ніде.

- На Петрівці продається, - крізь скельця окулярів на мене дивилися повні щирого докору очі. - Хто хоче - купить. Вже скоро рік як продається.

- Нема! - видушив із себе я, перш ніж знітитися остаточно.

- Як нема?

- Отак нема! - перехопив ініціативу журналіст. - Думаєш, ми не ходили?

- Ага-а-а, - письменник потер руки. - Значить, Шевель, мудило, продав, а мені нічого не каже. Я ж йому своїх авторських на реалізацію дав.

- Ти хіба не контролюєш процес?

- Я письменник! - Васильович гордо випнув груди. - Автор, ясно? Моя справа - писати, їхня - видавати, а тих - продавати! Видавець повинен до мене бігти так само, як продавець! Пора вчитися потрохи, як у Європі роблять цивілізовані люди! З Шевелем я ще розберуся, точно розберуся. Зараз, шановний, я вам книжку підпишу.

Господар втік до кімнати і повернувся з книжкою в м'якій палітурці. На підвіконні знайшов ручку, перепитав, як мене звати, наморщив лоба і почав писати на титульній сторінці. Коли вручав, ми обидва підвелися, Наливайко заплодував, потім показайськи зазирнув у холодильник.

- Давай, давай, - заохотив письменник, знову щез із кухні і повернувся з пластмасовою пляшкою з-під "кока-коли". - Оце родичі привезли. Натурпродукт. Уживаєте?

- Ми, Васильовичу, все вживаємо. Сало різати?

- Ми хіба не козаки? Чекай, треба Яркові дзенькнути.

Не відомого мені Ярка не виявилось ніде, і ми, примостившись за столом, випили спочатку за знайомство, потім - за літературу, потім - третій гусарський.

Далі говорив більше господар. Мій товариш Наливайко про щось із ним сперечався. Мені нічого не лишалося, як підрізати хліба.

Час минав непомітно.

Десять під обід озвався той самий Ярко, якого шукав Васильович, але приїхати погодився лише за дві години. Наш господар сказав, що в такому разі краще йому взагалі не приїздити більше ніколи, перервав розмову, потім узагалі вимкнув телефон.

Вимкнути Наливайка вийшло не так легко. Тобто він час від часу сам виходив з необов'язкової розмови, ніби переставав існувати. Та потім несподівано включався зі своїм речитативом:

В каморке папы Карло у камина

Валялся ночью пьяный Буратино.

Потом пришла, та-там, та-там, Мальвина,

И началось тыкдым-тыкдым-тыкдым.

Так було щоразу, коли наливали ще по одній...

...Прокинувся я ранком наступного дня на своїй канапі поруч із Наливайком. Спали ми в одязі, накрилися куртками. Спочатку я довго не міг його добудитися, а коли це вдалося, він довго не міг уторопати, де він, який день і яка година. І нарешті розповів, чим, на його думку, все вчора закінчилося.

Виявляється, невідомий мені Ярko таки приїхав. Привіз ще одну пляшку. А коли я, – о Господи! – сказав, що читав і його книжки, він швиденько змотався додому на таксі туди й назад, аби привезти мені ще й свою збірку філософської прози. Потім ми ще співали. Тоді дружина його прийшла.

– Проблеми були?

– Ти що? – Макс покрутив пальцем біля скроні. – Вона в своєму Васильовичу душі не чує. Не кожен день шанувальники таланту чоловіка приходять. До Ярka вона взагалі звикла, він там спати і лишився. О-ох! – Макс застогнав. – Куди сьогодні підемо? Чи перепочинемо? Бо натовмився я за цей тиждень собачий, бач, робити скільки...

6

Супроводжувати свого товариша Наливайка на різні подібні зустрічі поступово стало моєю звичкою.

Макс зникав на кілька днів, міг не озиватися тижнями, але зрештою виникав на обрії, і починалися ходіння по презентаціях. До творчих людей заходили не так часто, в основному зустрічали їх у центрі, і Наливайко, пускаючи в хід мене як важку артилерію, тобто потенційного прихильника, критика чи взагалі видавця та перекладача, розкручував тих, кого називав митцями, принаймні на каву з коньяком.

Після Нового року публіка, що тинялася з презентухи на презентуху, остаточно визнала мене за свого.

Гурт цих достойних людей так і лишався незмінним. Причому, як я дізнався, лише половина з них дійсно працювала в засобах масової інформації. А проте мене впізнавали, зі мною віталися, навіть знаходилися спільні теми для розмов. І, що мені подобалося найбільше, ніхто жодного разу не поцікавився не лише де я працюю, а навіть яке моє прізвище.

А на двадцять третє лютого, колишній День Радянської Армії, я отримав несподіваний подарунок. Повернулася дружина і з порога почала плакати: її кавказький бізнесмен з трикімнатною квартирою виявився причетним до торгівлі наркотиками, а квартиру знімав. Кілька днів тому він зник, її як співмешканку три доби тримали в камері, речі залишилися в квартирі, справжні її власники бандитську коханку на поріг не пускають.

Отже, родина знову поєдналася. А дитину моя дружина, виявляється, чекає таки від мене. І те, що вона тоді казала, краще забути, бо була зла та накручена...

Найбільш цікавим у всій цій історії виявився факт, що різні знайомі моєї тепер вже не колишньої дружини багато разів за той час, поки ми жили окремо, бачили мою персону на солідних, за їхніми висловами, тусовках. Або в компаніях інтелігентних, за

їхнім визначенням, людей. Особливо часто згадувався при цьому мій товариш Наливайко, що діяло на мене, мов лампочка на собаку Павлова, і я не стримувався – видавав:

В каморке папы Карло у камина

Валялся ночью пьяный Буратино.

Потом пришла, та-там, та-там, Мальвина,

И началось тыкдым-тыкдым-тыкдым.

Моє входження в такі кола підняло мій чоловічий рейтинг і соціальний статус в очах дружини. Вона навіть перестала обзивати мене алкоголіком і просити хоча б закодуватися на три роки.

Аякже.

Чоловік у люди вибивається. Яке там кодування...